

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหาและประเมินผลแบบเรียนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขา" มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์แบบเรียนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขาเล่ม ๑ ถึงเล่ม ๔ ซึ่งแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้สร้างขึ้นระหว่างปีการศึกษา ๒๕๑๕-๒๕๒๐ และประเมินผลแบบเรียนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขาดังกล่าว ในด้านเนื้อหาและคุณลักษณะของแบบเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหาแบบเรียนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขา และตารางวิเคราะห์คุณลักษณะของแบบเรียนชั้นประถมศึกษา เพื่อวิเคราะห์แบบเรียนสังคมศึกษา จำนวน ๔ เล่ม ซึ่งแผนกวิชาประถมศึกษาได้สร้างขึ้น เพื่อใช้สอนนักเรียนชาวเขา ตามโครงการสร้างแบบเรียนชาวเขาของแผนกวิชาประถมศึกษา

ในการวิเคราะห์แบบเรียนสำหรับนักเรียนชาวเขานั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ร่วมกับคณะอีก ๕ คน ซึ่งแบ่งกันรับผิดชอบในการสร้างตารางวิเคราะห์แบบเรียนแต่ละวิชา โดยผู้วิจัยแต่ละคนอ่านแบบเรียนทั้ง ๕ วิชา คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และสุขศึกษา เล่มละ ๓ ครั้ง เป็นอย่างน้อย หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยร่วมกันอภิปรายผลการวิเคราะห์เนื้อหา แนวคิด และคุณลักษณะของแบบเรียนทุกวิชารวม ๑๕ เล่ม ในการพิจารณาและอภิปรายทั้งสองขั้นตอนดังกล่าว ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้เก็บรวบรวมผลการอภิปราย เพื่อประเมินผลแบบเรียนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขา ในด้านเนื้อหา แนวคิด และคุณลักษณะของแบบเรียน พร้อมกับเสนอผลการวิจัยออกมาในรูปของการบรรยาย

ในการสร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหาแบบเรียนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขานั้น ผู้วิจัยได้ประมวลเนื้อหาจากหลักสูตรทั้ง ๔ หลักสูตร คือ หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช ๒๕๐๓ หลักสูตรโรงเรียนชาวเขา พุทธศักราช ๒๕๐๔ หลักสูตรพิเศษสำหรับการฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขา พุทธศักราช ๒๕๑๖ ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ ได้นำมาจัดเป็นหัวข้อเรื่องใหญ่ ๆ มาใช้ใน การวิเคราะห์ได้ ๒๐ เรื่อง คือ

๑. ชาติไทย
๒. บ้าน
๓. โรงเรียน
๔. ชุมชนของเรา
๕. บ้านเมืองของเรา
๖. โลกของเรา
๗. ประเทศไทย
๘. ความเป็นมาของชาติไทย
๙. ศาสนา
๑๐. พระมหากษัตริย์
๑๑. บุคคลสำคัญ
๑๒. การปกครองและกฎหมาย
๑๓. สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบในระบบประชาธิปไตย
๑๔. การทำมาหากินของคนไทย
๑๕. การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ
๑๖. คุณธรรมและค่านิยม
๑๗. วันสำคัญที่ควรทราบ
๑๘. ประเทศเพื่อนบ้าน
๑๙. ชาวและ เหตุการณ์
๒๐. กิจกรรมเสริมประสบการณ์

หัวข้อที่ ๒๐ เรื่องผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดเนื้อหาของสังคมศึกษาไว้ ๑๘ ข้อ และแนวคิดทางสังคมศึกษา ๕๕ ข้อ

"ตารางวิเคราะห์คุณลักษณะของแบบเรียน" เป็นตารางคะแนนแสดงหัวข้อรายละเอียดคุณลักษณะของแบบเรียน (ซึ่งคณะผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาหนังสือและเอกสารต่าง ๆ) มีคะแนนเต็ม ๑,๐๐๐ คะแนน แบ่งออกเป็น ๓ หัวข้อใหญ่ ๆ คือเนื้อหาวิชา ๔๕๐ คะแนน วิธีการเขียน ๓๐๐ คะแนน และการจัดทำรูปเล่ม ๒๕๐ คะแนน เนื้อหาวิชาให้ ๔๕% เนื่องจากให้ความสำคัญของการเสนอเนื้อหาเป็นอันดับหนึ่ง เพราะเนื้องานที่จัดให้ผู้เรียนเรียนนั้นมี ความเหมาะสมกับระดับของผู้เรียนเพียงใด เรียงลำดับตามระดับความยากง่ายเพียงใด ด้านวิธีการเขียน ๓๐% เพราะเห็นว่าวิธีการเขียนมีความสำคัญเป็นอันดับที่สอง มีวิธีการเขียนที่สร้างความสนใจผู้เรียนเพียงใด ใจคำศัพท์ ประโยคเหมาะสมกับผู้เรียนหรือไม่ มีวิธีการเขียนที่ส่งเสริมความรู้ ทักษะ และการแก้ปัญหาอย่างไร วิธีการเขียนส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่จะนำไปสู่การ ค้นคว้าเพิ่มเติมหรือไม่ มีคำแนะนำวิธีการใช้แบบเรียนแก่ครูผู้สอนหรือไม่ ด้านการจัดทำรูปเล่ม ๒๕% เพราะเป็นส่วนที่มีความสำคัญเป็นอันดับสุดท้าย โดยพิจารณา รูปเล่มเหมาะสม ทนทาน ในการใช้ คุณภาพของกระดาษ การสะกดยกนิ้วถูกต้องหรือไม่ ภาพเหมาะสมกับเนื้อหาและดึงดูด ความสนใจเพียงใด

การวิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิดของแบบเรียนทั้ง ๔ เล่มนี้ คณะผู้วิจัยใช้การชี้ครอ ยคะแนนลงใน "ตารางการวิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิด" ทุกครั้งที่พบเนื้อหาและแนวคิดที่ตรงตาม หัวข้อรายละเอียดเนื้อหาและแนวคิดตามเกณฑ์วางไว้ แล้วรวมรอยคะแนนเป็นความถี่ของแต่ละ หัวข้อ

การวิเคราะห์คุณลักษณะของแบบเรียนทั้ง ๔ เล่ม คณะผู้วิจัยใช้วิธีให้คะแนนใน "ตารางวิเคราะห์คุณลักษณะของแบบเรียน" แล้วนำผลการให้คะแนนของแต่ละคะแนนมาเฉลี่ย เป็น คะแนนที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์แบบเรียนแต่ละเล่ม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหาและประเมินผลแบบเรียนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขา
แบ่งเป็น ๒ ตอน คือการวิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิด และการวิเคราะห์คุณลักษณะของแบบเรียน
ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

๑. ผลการวิเคราะห์แบบเรียนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขา เล่ม ๑ ถึง เล่ม ๔
๑.๑. ด้านเนื้อหาและแนวคิด แบบเรียนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขาชุดนี้
มีเนื้อหาและแนวคิดครอบคลุมเนื้อหาในหลักสูตรทั้ง ๔ หลักสูตรเกือบทั้งหมด คือหลักสูตรประโยค
ประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๐๓ หลักสูตรโรงเรียนชาวเขา พุทธศักราช ๒๕๐๘ หลักสูตรพิเศษ
สำหรับอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขา พุทธศักราช ๒๕๑๖ ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ เนื้อหาในแบบเรียนมีเรื่อง
ใหญ่ ๆ เกือบครบ คือมี ๑๘ เรื่อง ซากไป ๒ เรื่อง คือ เรื่องวันสำคัญ ๆ ที่ควรทราบและเรื่อง
ประเทศเพื่อนบ้าน และหัวข้อย่อย ๆ บางเรื่อง

ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้

๑. เรื่องชาติไทย มีเนื้อหาและแนวคิดครบถ้วน และเนื้อหาที่มีปรากฏแต่เฉพาะ
หลักสูตรพิเศษสำหรับการฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขา พุทธศักราช ๒๕๑๖ คือ เรื่องเอกลักษณ์ของ
ชาติไทย โดยเน้นให้นักเรียนได้ตระหนักและภูมิใจในความเป็นคนไทย ไม่ว่าจะอยู่ส่วนไหนของ
ผืนแผ่นดินไทย

๒. บ้าน มีเนื้อหาและแนวคิดเกือบครบตามหลักสูตรทั้ง ๔ มีบางเรื่องที่เน้นมาก
คือ หน้าที่ของสมาชิกในบ้าน สมาชิกในบ้าน เนื้อหามีการเรียงลำดับตามความยากง่าย ตั้งแต่
เล่ม ๑ ถึง เล่ม ๔ เรื่องที่ไม่ปรากฏคือ การรักษาความปลอดภัยในบ้าน

๓. โรงเรียน เนื้อหาและแนวคิดเรื่องโรงเรียนมีเกือบครบ แต่มีปรากฏเพียง
๒ เล่มเท่านั้น คือ เล่ม ๑ และเล่ม ๒ มีใ้กล่าวถึงเป็นลำดับต่อกันในตอนเดียวกัน คือกระจัด
กระจายอยู่เกือบทั้งเล่ม เรื่องที่ไม่ปรากฏคือแนวคิดเรื่องโรงเรียนเป็นศูนย์รวมของชุมชน แหล่ง
เผยแพร่ข่าวสาร เนื้อหาเน้นหน้าที่ของนักเรียนสูง

๔. ชุมชนของเรา เนื้อหาและแนวคิดเรื่องชุมชนของเรา มีครบทุกหัวข้อ มีกล่าวไว้มีเพียงเล่ม ๒ และเล่ม ๓ เนื้อหาน่าสนใจ ง่ายต่อการเข้าใจ เรื่องที่ไม่ปรากฏให้เห็นชัดคือ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่สำคัญของชุมชน

๕. บ้านเมืองของเรา เนื้อหาและแนวคิดเรื่องบ้านเมืองของเรา มีครบ และมีปรากฏในเกือบทุกเล่ม โดยเฉพาะแนวคิดเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการระวางรักษาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรอบคอบ และมีประโยชน์ที่มีความดีสูงมากในเล่ม ๓, เล่ม ๔

๖. โลกของเรา เนื้อหาและแนวคิดเรื่องโลกของเรานี้ ไม่ปรากฏในแบบเรียนชุดนี้หลายตอน ได้แก่ ส่วนประกอบของเปลือกโลก ประโยชน์ของส่วนประกอบของเปลือกโลก ประโยชน์ของดวงอาทิตย์ กวงจันทร์ โลก และดวงดาว และแนวคิดเรื่อง กิน หิน น้ำ ทราบอากาศ ซึ่งเป็นส่วนประกอบของเปลือกโลก และดวงอาทิตย์ กวงจันทร์ โลก ดวงดาว มีส่วนสัมพันธ์กัน และมีอิทธิพลต่อชีวิต เรื่องโลกของเรานี้ มีกล่าวเฉพาะในเล่ม ๒ เท่านั้น

๗. ประเทศไทย เนื้อหาและแนวคิด เรื่องนี้ มีครบ และมีปรากฏอยู่ในแบบเรียนเกือบทุกเล่ม โดยเฉพาะเรื่องทรัพยากรธรรมชาติ มีปรากฏอยู่ในแบบเรียนทุกเล่ม

๘. ความเป็นมาของชาติไทย เนื้อหาและแนวคิดเรื่องความเป็นมาของชาติไทย มีครบ ให้แนวคิดในเรื่องของความเป็นผู้นำและความสามัคคีของคนในชาติ มีส่วนสำคัญในการแก้ปัญหา และนำประเทศไปสู่ความเจริญ

๙. ศาสนา เนื้อหาและแนวคิดเรื่องศาสนา ช่วยชี้แนวทางให้เห็นถึงการทำความดี จะช่วยให้ชีวิตเป็นสุข เนื้อหามีปรากฏอยู่ในแบบเรียนเล่ม ๒ เล่ม ๓ และ เล่ม ๔ และยังกล่าวถึงลัทธิต่าง ๆ ที่คนในประเทศนับถือ เช่น เต๋า ชิน ขงจื้อ และผี

๑๐. พระมหากษัตริย์ไทย เนื้อหาและแนวคิดเรื่องพระมหากษัตริย์ไทย กล่าวถึงพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ที่ไคทรงเสียดสละ เพื่อประโยชน์สุขของราษฎร เรื่องที่ไม่ปรากฏในแบบเรียนคือ พระเจ้าอู่ทอง พระเจ้าตากสินมหาราช รัชกาลที่ ๕ เพลงสรรเสริญพระบารมี เรื่องที่เกินจากหลักสูตรคือเรื่อง พระราชกรณียกิจสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

๑๑. บุคคลสำคัญ เนื้อหาและแนวคิดเรื่องบุคคลสำคัญ มีปรากฏอยู่ในแบบเรียนเล่ม ๒ เล่ม ๓ และเล่ม ๔ ครบถ้วน เรื่องที่เน้นมากคือ เรื่องผู้แทนราษฎร มีวิธีการเขียน ตัวอย่าง และภาพ ช่วยให้เข้าใจถึงวิธีการดำเนินการเลือกตั้งได้ดีมาก เรื่องที่เกิดมาจากหลักสูตรคือ สมเด็จพระสังฆราช

๑๒. การปกครองและกฎหมาย เนื้อหาและแนวคิดเรื่องนี้มีครบ และมีอยู่ทุกเล่ม เน้นเรื่อง การรักษาความมั่นคงของชาติ มีวิธีการเขียนที่ชักชวนให้ทุกคนปฏิบัติตาม

๑๓. สิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบของพลเมืองไทยในระบบประชาธิปไตย เนื้อหาและแนวคิดเรื่องนี้ เน้นมาก มีปรากฏอยู่ในแบบเรียนทั้ง ๔ เล่ม มีครบทุกเรื่อง และมีรายละเอียดของเนื้อหามากกว่าในหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการทั้ง ๓ หลักสูตร ให้แนวคิดที่ดีในการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยตั้งแต่เล็ก ๆ

๑๔. การทำมาหากินของคนไทย เนื้อหาและแนวคิดเรื่องนี้มีลักษณะที่ง่าย ๆ แต่เข้าใจ เน้นเรื่องการทำไร่นาสวนผัก เรื่องที่ไม่ปรากฏในแบบเรียนชุดนี้คือ เรื่องการบริการต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ในหลักสูตรประถมศึกษา ๒๕๒๑ ให้แนวคิดต่าง ๆ ครบถ้วนแทรกค่านิยมของการทำงานที่สุจริต และเรื่องการรวมกลุ่มสหกรณ์

๑๕. การป้องกันโรคร้ายไข้เจ็บ เนื้อหาและแนวคิดเรื่องนี้มีครบถ้วน แต่ได้เน้น กล่าวถึงเพียงเล่มเดียว คือ เล่ม ๓

๑๖. คุณธรรมและค่านิยม เนื้อหาและแนวคิดเรื่องนี้ มีครบตามหลักสูตร มีปรากฏอยู่ในทุกเล่ม มีวิธีการเขียนที่ทำให้เข้าใจง่าย และได้แนวคิดที่ดี

๑๗. วันสำคัญที่ควรทราบ เนื้อหาเรื่องวันสำคัญเน้นกล่าวถึงเพียงเรื่องเดียวคือวันเฉลิมพระชนมพรรษา เนื้อหาและแนวคิดเรื่องอื่น ๆ ไม่มีปรากฏ

๑๘. ประเทศเพื่อนบ้าน เนื้อหาและแนวคิดเรื่องนี้ไม่มีปรากฏเลย

๑๙. ขาว และเหตุการณ์สำคัญ เนื้อหาและแนวคิดเรื่องนี้มีปรากฏเฉพาะในแบบเรียนเล่ม ๔ เท่านั้น ปรากฏในลักษณะของกิจกรรมเสนอแนะ มีเฉพาะบางเรื่องเท่านั้น และสอดคล้องกับสภาพของผู้เรียน

๒๐. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ เรื่องบัญชีคำใหม่มีปรากฏในแบบเรียนทุกเล่ม เรื่องอื่น ๆ มีเฉพาะในเล่ม ๓ และเล่ม ๔ เท่านั้น ให้แนวคิดแก่ผู้เรียนในเรื่องการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ฝึกทักษะในการแก้ปัญหา และพิจารณาทัศนใจอย่างมีเหตุผล

เนื้อหาและแนวคิดในแบบเรียนชุดนี้ ตรงตามหลักสูตรทั้ง ๔ หลักสูตร ส่วนเรื่องที่ขาดหายไป ก็ไม่ได้ทำให้ผู้เรียนขาดความรู้เหล่านั้น เนื่องจาก เล่ม ๓ และเล่ม ๔ ได้เสนอแนะหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้แล้ว

๑.๒ คุณลักษณะของแบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขาทั้ง ๔ เล่มนี้ เล่ม ๑ เล่ม ๒ อยู่ในเกณฑ์ (เล่ม ๑ ได้คะแนนเฉลี่ย ๗๔๘.๖ คะแนน เล่ม ๒ ได้คะแนนเฉลี่ย ๗๕๕.๒ คะแนน) เล่ม ๓ เล่ม ๔ อยู่ในเกณฑ์ดีมาก (เล่ม ๓ ได้คะแนนเฉลี่ย ๘๑๒ คะแนน เล่ม ๔ ได้คะแนน ๗๙๒ คะแนน) ในด้านเนื้อหาแบบเรียนทุกเล่มอยู่ในเกณฑ์ดีมาก เล่มที่ได้คะแนนสูงสุดคือ เล่ม ๒ (๓๘๓.๘ คะแนน) เล่ม ๑ (๓๘๑.๔ คะแนน) เล่ม ๓ (๓๗๙.๔ คะแนน) และเล่มที่ได้คะแนนต่ำสุด คือ เล่ม ๔ (๓๗๗.๒ คะแนน) ในด้านวิธีการเขียน เล่ม ๑ ได้คะแนนเฉลี่ย ๑๘๗ คะแนน อยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุงอย่างยิ่ง (ปรับปรุงเรื่องแบบฝึกหัดท้ายบท และเพิ่มคู่มือครู เนื่องจากไม่มี ๒ เรื่องนี้จึงทำให้ไม่ได้คะแนน) เล่ม ๒ ได้คะแนน ๑๕๕.๘ คะแนน อยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุงอย่างยิ่งเช่นกัน เล่ม ๓ ได้คะแนน ๒๑๔.๒ คะแนน อยู่ในเกณฑ์ดีมาก เล่ม ๔ ได้คะแนน ๑๙๕.๘ คะแนน อยู่ในเกณฑ์ ในด้านการจัดทำรูปเล่ม อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ทุกเล่ม คือได้คะแนนเฉลี่ย ๒๒๐.๒ คะแนน ๒๑๕.๖ คะแนน ๒๑๘.๔ คะแนน และ ๒๑๙ คะแนน ตามลำดับ

จะเห็นว่าแบบเรียนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขาทั้ง ๔ เล่ม อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ทั้งด้านเนื้อหาวิชา และการจัดทำรูปเล่ม การจัดแบ่งเนื้อหาไม่ซับซ้อน มีความต่อเนื่องกันในแต่ละบทแต่ละตอน ตั้งแต่เล่ม ๑ ถึงเล่ม ๔ เรียงลำดับจากง่ายไปยาก ไขประโยคคำศัพท์เหมาะสมกับผู้เรียน มีทักษะพื้นฐานทางสังคมครบถ้วน สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน วิธีการเขียนเหมาะสม ภาพประกอบชัดเจนดี ตรงตามเนื้อเรื่องและสภาพที่เป็นจริง จุดเด่นของแบบเรียนชุดนี้ คือ ส่งเสริมทักษะพื้นฐานทางสังคม ขนาดและลักษณะตัวอักษรที่ใจในแบบเรียนเหมาะสมกับสายตา

ของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น มีบัญชีคำใหม่ทุกบททุกเล่ม โดยเฉพาะเล่ม ๓ และเล่ม ๔ มีกิจกรรม ทายบทที่ส่งเสริมทักษะในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ส่งเสริมการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง แต่ในคาน รูปแบบของรูปเล่ม เช่น สารบัญ และคำอธิบายไม่เป็นรูปแบบเดียวกัน เล่ม ๑ เล่ม ๒ เป็นบทที่ เล่ม ๓ เล่ม ๔ เป็นหน่วยเป็นตอน โดยเฉพาะเล่ม ๒ สารบัญ เป็นบทที่ แต่ภายในเล่ม มีแต่ เฉพาะตัวเลขอย่างเดียว

๒. ผลการประเมินผลแบบเรียนแต่ละเล่ม

๒.๑ แบบเรียนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาย เล่ม ๑ คำนเนื้อหาและแนวคิด แบ่งเนื้อหาตามตารางการวิเคราะห์เนื้อหาเป็น ๑๐ เรื่อง (๘ บท) เรื่องชาติไทย บ้าน โรงเรียน ชุมชนของเรา การปกครองและกฎหมาย การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ คุณธรรมและค่านิยม กิจกรรม เสริมประสบการณ์ (คำใหม่) ทุกเรื่องเสนอไว้อย่างละเอียดเป็นพื้นฐานอย่างดี

ค่านคุณลักษณะของแบบเรียน อยู่ในเกณฑ์ดี (๗๔.๖ คะแนน) เนื้อหาและ แนวคิดอยู่ในเกณฑ์ดีมาก (๓๘๑.๔ คะแนน) คำนวิธีการเขียนอยู่ในเกณฑ์ที่ควรปรับปรุง (๑๔๓ คะแนน) โดยเพิ่มเติมเรื่อง แบบฝึกหัดและหรือกิจกรรมทายบท และคู่มือครู) คำนการจัดทำรูปเล่ม อยู่ในเกณฑ์ดีมาก (๒๒๐.๒ คะแนน) รูปศัพท์ ประโยคง่ายเข้าใจดี คำอธิบายประกอบภาพ มีลักษณะ สัมพันธ์กันอย่างดี และสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นเป็นการดึงดูความสนใจของผู้เรียน

๒.๒ แบบเรียนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาย เล่ม ๒ คำนเนื้อหาและแนวคิด แบ่งเนื้อหาตามตารางวิเคราะห์เป็น ๑๕ เรื่อง (๑๓ บท) คือ บ้าน โรงเรียน ชุมชนของเรา บ้านเมืองของเรา โลกของเรา ประเทศไทย ศาสนา พระมหากษัตริย์ บุคคลสำคัญ การปกครอง และกฎหมาย สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบในระบอบประชาธิปไตย การทำมาหากิน คุณธรรม และค่านิยม กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (คำใหม่) เนื้อหาและแนวคิด เพิ่มรายละเอียดมากขึ้น และขยายกว้างออกไปจากตัวเด็ก เพิ่มคุณลักษณะของการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เรื่องที่เด่นคือ หน้าที่ของเรา มารยาทในชุมชน และความซื่อตรง

ค่านคุณลักษณะของแบบเรียน อยู่ในเกณฑ์ดี (๗๔.๒ คะแนน) คำนเนื้อหา อยู่ในเกณฑ์ดีมาก (๓๘๓.๘ คะแนน) คำนวิธีการเขียนอยู่ในเกณฑ์ที่ควรปรับปรุงอย่างยิ่ง (๑๔๕.๘ คะแนน) โดยเพิ่มเติมกิจกรรมทายบทและหรือแบบฝึกหัด และคู่มือครูให้ครบ) คำนการจัดทำรูปเล่ม

อยู่ในเกณฑ์ดีมาก (๒๑๕.๖ คะแนน) ให้แนวคิดไว้เด่นชัดทุกตอน เหมาะสมกับระดับชั้น หัวข้อ
เรื่องในสารบัญและในเล่มไม่ตรงกัน ควรปรับปรุง การใช้ตัวอักษรเน้นหัวข้อเรื่องดีมาก

๒.๓ แบบเรียนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาวเขา เล่ม ๓ กำนเนื้อหาและ
แนวคิด แบ่งเป็น ๕ หน่วย ๑๐ ตอน แบ่งตามตารางการวิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิด เป็น ๑๓
เรื่อง คือ เรื่องชาติไทยมีแทรกอยู่ทุกหน่วยและทุกตอน ชุมชนของเรา (๒ ตอนในหน่วยที่ ๑)
บ้านเมืองของเรา (๕ ตอน) ประเทศไทย (๑ ตอน) ศาสนา (๑ ตอน) พระมหากษัตริย์
(๑ ตอน) บุคคลสำคัญ (๑ ตอน) การปกครองและกฎหมาย (๒ ตอน) สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบ
ในระบอบประชาธิปไตย (๒ ตอน) การทำมาหากินของคนไทย (๑ ตอน) การป้องกัน
โรคภัยไข้เจ็บ (๓ ตอน) การทำมาหากินของคนไทย (๑ ตอน) การป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ
(๓ ตอน) คุณธรรมและค่านิยม (มีอยู่ทุกตอน) กิจกรรมเสริมประสบการณ์ มีทุกหน่วยทุกตอน
(๕ หน่วย ๑๐ ตอน) เนื้อหาซ้ำกับเล่มที่ ๑, ๒ โดยเพิ่มเนื้อหาและรายละเอียดมากขึ้น เป็นการ
ขยายประสบการณ์จากตัวเด็กไปสู่สังคมที่ไกลจากตัวเด็ก คือระดับจังหวัด อำเภอ โดยเฉพาะ
เรื่องคุณลักษณะของสมาชิกที่ดีของสังคม

ค่านคุณลักษณะของแบบเรียน อยู่ในเกณฑ์ดีมาก (๘๑๒ คะแนน) และดีที่สุด
ในจำนวนทั้ง ๔ เล่ม เนื้อหาอยู่ในเกณฑ์ดีมาก (๓๓๕.๘ คะแนน) วิธีการเขียน อยู่ในเกณฑ์ดีมาก
(๒๑๘.๒ คะแนน) การจัดทำรูปเล่มอยู่ในเกณฑ์ดีมาก (๒๑๘.๘ คะแนน) จุดเด่นของแบบเรียน
เล่มนี้ มีกิจกรรมเสริมประสบการณ์ทุกตอน ในลักษณะของแบบฝึกหัด และแนะนำหนังสืออ่านเพิ่มเติม
เพื่อการค้นคว้า ซึ่งไม่มีปรากฏในเล่ม ๑ และเล่ม ๒

๒.๔ แบบเรียนสังคมศึกษา สำหรับนักเรียนชาวเขา เล่ม ๔ กำนเนื้อหาและ
แนวคิด แบ่งตามตารางวิเคราะห์เนื้อหาเป็น ๑๕ เรื่อง ชาติไทย (๑ ตอน) บ้านเมืองของเรา
(๒ ตอน) ประเทศไทย (๑ ตอน) ความเป็นมาของชาติไทย (๑ ตอน) ศาสนา (๑ ตอน)
พระมหากษัตริย์ (๑ ตอน) บุคคลสำคัญ (๑ ตอน) การปกครองและกฎหมาย (๒ ตอน) สิทธิหน้าที่
และความรับผิดชอบในระบอบประชาธิปไตย (๓ ตอน) การทำมาหากินของไทย (๒ ตอน) การ
ป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ (๓ ตอน) คุณธรรมและค่านิยม (ปรากฏในทุกเรื่อง) วันสำคัญที่ควรทราบ
อยู่ในกิจกรรมเสริมประสบการณ์ (๑ ตอน) ชาวและเหตุการณ์แทรกในกิจกรรมเสริมประสบการณ์

มีทุกบททุกตอน เนื้อหาซ้ำกับเล่ม ๓ โดยเพิ่มรายละเอียดมากขึ้น ให้แนวคิดในด้านการปลูกฝังค่านิยม เรื่องความเป็นประชาธิปไตย ที่เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน

ด้านคุณลักษณะของแบบเรียน อยู่ในเกณฑ์ดีมาก (๗๕๒ คะแนน) ด้านเนื้อหา อยู่ในเกณฑ์ดีมาก (๓๗๗.๒ คะแนน) ด้านวิธีการเขียนอยู่ในเกณฑ์ดี (๑๕๕ คะแนน) ด้านการจัดทำรูปเล่มอยู่ในเกณฑ์ดีมาก (๒๑๕ คะแนน) มีภาพประกอบคำอธิบาย เนื้อหาชัดเจน สร้างความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน มีกิจกรรมท้ายบทที่ช่วยให้เกิดการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมที่ดีมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าว และจากการอ่านแบบเรียนทั้ง ๔ เล่ม แสดงให้เห็นว่าแบบเรียนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชาย เล่ม ๑ ถึง เล่ม ๔ ของแผนกวิชาประถมศึกษา มีเนื้อหาครอบคลุมตามหลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๐๓ หลักสูตรโรงเรียนชาย พุทธศักราช ๒๕๐๘ ของกระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรพิเศษสำหรับการฝึกอบรมครูช่วยสอนเด็กชาย พุทธศักราช ๒๕๑๖ แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ และแบบเรียนชุดนี้มีคุณลักษณะตรงตามคุณสมบัติของแบบเรียนที่ดี ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

เนื่องจากแบบเรียนสังคมศึกษาชุดนี้ มีเนื้อหาครอบคลุมในหลักสูตรทั้ง ๔ โดยเฉพาะหลักสูตร ๒๕๐๓ หลักสูตร ๒๕๐๘ และหลักสูตร ๒๕๑๖ การที่แบบเรียนชุดนี้ สร้างขึ้นหลังจากการประกาศใช้หลักสูตรทั้ง ๓ ดังกล่าว แต่เมื่อนำมาเทียบกับเนื้อหาในหลักสูตร ๒๕๒๑ จึงมีเนื้อหาไม่ครบตามหลักสูตรทั้งหมด และส่วนที่ขาดไปนั้นเป็นเพียงส่วนน้อย แสดงให้เห็นว่าการสร้างแบบเรียนสังคมศึกษาชุดนี้ ผู้สร้างยึดหลักการในการสร้าง และคำนึงถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ ของผู้เรียน โดยเฉพาะความทันสมัยของเนื้อหา ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า นักเรียนชายเขาที่ใช้แบบเรียนชุดนี้ ตั้งแต่เล่ม ๑ ถึง เล่ม ๔ จะมีความสามารถหรือมีความรู้เทียบเท่ากับนักเรียนพื้นราบชั้นประถม ๑ ถึง ประถม ๔ ทั่วไปที่ใช้แบบเรียนต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ เช่นแบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

สำหรับเนื้อหาที่ไม่ปรากฏในแบบเรียนควรจะได้มีการสอดแทรกไว้ เมื่อปรับปรุงแก้ไขครั้งใหม่ เช่น เรื่อง การรักษาความปลอดภัยในบ้านอย่างง่าย ๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน เพลงสรรเสริญ เพลงชาติ ชาวและเหตุการณ์สำคัญ การพิจารณาข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็นและคำโฆษณา ส่วนประกอบของเปลือกโลก ดิน หิน อากาศ ทราย เพราะเป็น เรื่องที่ใกล้ตัวเด็ก และพบเห็นในชีวิตประจำวันเด็ก ส่วนบางเรื่องไม่จำเป็นต้องเพิ่มเติม เช่น เรื่อง ประเทศ เพื่อนบ้าน วันสำคัญ พระมหากษัตริย์ไทยในอดีต การบริการ เนื่องจากห่างไกลจากชีวิตประจำวันของผู้เรียน

การจัดเรียงเนื้อหาต่าง ๆ ในแบบเรียน เล่ม ๑ ถึง เล่ม ๔ นั้น เรียงตามลำดับขั้นของการเรียนรู้ เล่ม ๑ เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตัวเด็ก สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็ก เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง เพื่อน ครู ซึ่งเน้นอย่างละเอียดและลึกซึ้งพอควร เล่ม ๒ เน้นเนื้อหาเล่ม ๑ และเพิ่มเติมรายละเอียดลงไปอีก เพื่อให้เป็นพื้นฐานในด้านการดำรงชีวิตในสังคมของตน ส่วนเล่ม ๓ และ เล่ม ๔ ก็เช่นกัน คือ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ที่ละเอียดมากขึ้น เมื่อพิจารณาแล้วมีหลักการใกล้เคียงกับการจัดหลักสูตร ๒๕๐๓ หลักสูตร ๒๕๐๔ และหลักสูตร ๒๕๒๑ การจัดเรียงเนื้อหาของแบบเรียนสังคมศึกษาชุดนี้ ๓ เล่มนี้ตั้งแต่เล่ม ๑ ถึง เล่ม ๔ เหมาะสมกับที่ครูจะนำไปใช้เป็นแบบเรียนสำหรับนักเรียนชายเขา

คู่มือครูประกอบแบบเรียนชุดนี้ ได้มีการจัดทำและปรับปรุงควบคู่กันไปกับแบบเรียน โดยนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาประถมศึกษา แผนกวิชาประถมศึกษา ซึ่งเป็นผู้ช่วย ผู้วิจัยในแต่ละปี ที่มีการอบรมครูช่วยสอนชาย เขาเป็นผู้สร้างเพื่อใช้ในการฝึกอบรม แต่การจัดทำคู่มือครูนี้ยังมีได้จัดทำเป็นรูปเล่มโดยสมบูรณ์ และมีไม่ครบตามเนื้อหาในแบบเรียนเนื่องจากความจำกัดของเวลาในการฝึกอบรม

คู่มือครูที่จัดทำขึ้นไว้นี้มี ๒ ลักษณะ คือ

๑. บันทึกการสอนรายชั่วโมง ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ คือ วัน เวลา ที่สอน ความมุ่งหมาย แนวคิด เนื้อเรื่อง กิจกรรมวิธีการสอน อุปกรณ์ หมายเหตุ

๒. แบบจำลองการสอน ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ๕ ส่วน คือ
- ๒.๑ ส่วนเนื้อหา ประกอบด้วย ข้อหน่วย ตอนที่... ข้อตอน... ส่วนที่...
ทักษะที่เนน... คำนำ... ความมุ่งหมายและแนวคิด
 - ๒.๒ เนื้อหา เนื้อหาโดยสังเขป
 - ๒.๓ สิ่งเสริมประสบการณ์ ประกอบด้วยปัญหาภาคิ หนังสื้ออ่านเพิ่มเติม
แหล่งวิทยากร อุปกรณ์ เพลง เล่นสนุก คำใหม่
 - ๒.๔ ประสบการณ์และกิจกรรม ประกอบด้วยกิจกรรมเสนอแนะ ตัวอย่างกิจกรรม
แบบทดสอบ เอกสารเสริมประสบการณ์
 - ๒.๕ แบบฝึกหัดทักษะการสอนเฉพาะอย่าง

ทั้งนี้ทั้งการสอนรายชั่วโมง และแบบจำลองการสอนนี้ ควรได้มีการรวบรวมและจัดทำเป็นคู่มือครูให้เป็นเล่มโดยสมบูรณ์ เพื่อให้เป็นแนวทางให้ครูผู้สอนได้ใช้เป็นแนวทางการสอนในโอกาสต่อไป

ในการเรียนการสอนสังคมศึกษานั้น สิ่งสำคัญที่จะปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน คือทักษะต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ทักษะในการพิจารณาปัญหาควยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ทักษะในการใช้เครื่องมือค้นคว้าในวิชาสังคมศึกษา ทักษะในการอยู่ร่วมกันในสังคม (Social Skills) และ ทักษะในการทำงานกลุ่ม (Group-Work Skills) เพื่อเป็นเครื่องชี้นำในวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมต่อไป จากผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าปัญหาภาคิ และกิจกรรมเสนอแนะในตอนท้ายของแต่ละตอนในเล่ม ๓ และเล่ม ๔ ของแบบเรียนชุดนี้ คีมาก ให้ทักษะทางสังคมครบทุกทักษะ ดังนั้น แบบเรียนเล่ม ๑ และเล่ม ๒ ควรจะไคปรับปรุงเพิ่มเติมให้ครบ เพราะส่วนนี้ไม่ปรากฏในแบบเรียน ๒ เล่มนี้

สำหรับคานคุณลักษณะของแบบเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่า แบบเรียนชุดนี้ อยู่ในเกณฑ์คีมาก กล่าวคือ คานเนื้อหา มีการเรียบเรียงจัดลำดับความยากง่าย และต่อเนื่องกันเป็นอย่างดี ทั้งในระหว่างบท ระหว่างตอน และระหว่างเล่ม จัดตามลำดับประสบการณ์ผู้เรียนควรจะได้รับสอดคล้องกับหลักสูตร เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น ใ้แนวคิดที่ถูกต้อง และเคนชัค มีทักษะพื้นฐานครบถ้วน

ค่านวธีการเขียน ดีมาก ส่งเสริมให้คิดค้นคว้าเพิ่มเติม ทำให้เกิดการถกเถียง แสดงความคิดเห็น แสดงแนวคิดไว่เกินขีด และเหมาะสมกับวัยของเด็ก ส่วนที่บกพร่องคือ เล่ม ๑ เล่ม ๒ ไม่มีกิจกรรมท่ายบทและหรือแบบฝึกหัด ซึ่งส่วนนี้เป็นส่วนที่เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ นำไปสู่การค้นคว้าเพิ่มเติม และเป็นพื้นในการแก้ปัญหาของสังคมของนักเรียน ควรจะได้ปรับปรุงเพิ่มเติม เรื่องกิจกรรมท่ายบทและหรือแบบฝึกหัด และคู่มือครูให้ครบในเล่ม ๑ และเล่ม ๒

ค่านการจัดทำรูปเล่ม มีขอบบพร่องเกี่ยวกับการพิมพ์ มีผิดพลาดบางในเรืองสะกดการันต์ การเขียนคำอ่าน คำศัพท์ บางคำไม่เป็นไปตามแบบเดียวกัน การเว้นกรอบหน้าน้อยไป

ค่านำบอกจุดมุ่งหมายของการเขียนหนังสือชุดนี้ ส่วนสารบัญ ควรจะมีรูปแบบเดียวกัน คือ มีรายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละบท เพื่อกสะดวกต่อการใช้ และการค้นคว้าเพิ่มเติม ดังสารบัญ ของแบบเรียนเล่ม ๑

ภาพประกอบ ไม่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน เป็นภาพขาวดำ แต่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น

จึงกล่าวได้ว่าแบบเรียนชุดนี้ซึ่งคุณลักษณะของแบบเรียนที่ดี สามารถใช้เป็นแบบอย่างในการเขียนแบบเรียนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา หนังสือแบบเรียนชุดนี้เหมาะสำหรับจะนำไปใช้เป็นแบบเรียนของนักเรียนชาวเขาโรงเรียนต่าง ๆ เช่นโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน โรงเรียนขององค์การบริหารส่วนจังหวัด โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดสอนเด็กชาวเขาแทนการใช้แบบเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นแบบเรียนที่เขียนขึ้นเพื่อเด็กพื้นราบโดยเฉพาะ

ข้อเสนอแนะ

ในการปรับปรุงแบบเรียนสังคมศึกษาชุดนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ข้อเสนอสำหรับผู้แต่งและผู้จัดทำพิมพ์
 - ๑.๑ ควรเสนอแนะวิธีใช้แบบเรียนในกานำค้วว่า ควรใช้อย่างไร จึงจะได้ประโยชน์ และตรงตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้
 - ๑.๒ ควรจัดทำคู่มือครู หรือแบบจำลองการสอนสังคมศึกษาให้เป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์
 - ๑.๓ การพิมพ์ควรรักษารูปแบบเดียวกัน เช่น มีกรอบหน้าหนังสือเท่ากันทุกหน้า ระบุปีที่พิมพ์ ครั้งที่พิมพ์ จำนวนเล่ม และควรระมัดระวังเรื่องการจัดพิมพ์ผิดพลาดด้วย
 - ๑.๔ ภาพประกอบเนื้อเรื่องควรเป็นภาพสี จะช่วยจูงใจให้ผู้เรียนสนใจ
 - ๑.๕ สารบัญ ควรแสดงรายละเอียดของแต่ละบทและแต่ละตอน เพื่อผู้เรียนจะได้ทราบว่า เนื้อหาในแบบเรียนมีอะไรบ้าง และอยู่หน้าใดของหนังสือ
 ๒. ข้อเสนอแนะสำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา
 - ๒.๑ ควรจะได้ศึกษาหลักสูตรควบคู่ไปค้วกับแบบเรียน
 - ๒.๒ ควรแบ่งเนื้อหาออกเป็นตอน ๆ ในบางเรื่องที่มีเนื้อหามากเกินไป
 - ๒.๓ วิธีการสอน ควรได้มีการปรับปรุงการสอนของตนให้วิธีการที่ช่วยให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และแก้ปัญหาได้
 - ๒.๔ ควรจัดทำคู่มือครู หรือแบบจำลองการสอนในเรื่องที่ยังไม่ได้จัดทำขึ้น
 - ๒.๕ ควรจะได้สนใจความเคลื่อนไหวต่าง ๆ เพื่อจะได้ปรับปรุงเนื้อหาต่าง ๆ
- ให้ทันสมัยอยู่เสมอ
๓. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ทำการวิจัยต่อไป
 - ๓.๑ ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความสอดคล้องของเนื้อหาในแบบเรียนสังคมศึกษาชุดนี้กับความมุ่งหมายของหลักสูตรทั้ง ๔ หลักสูตร
 - ๓.๒ ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบแบบเรียนสังคมศึกษาชุดนี้ กับแบบเรียนสังคมศึกษาของนักเรียนชาวเขาของผู้แต่งอื่น ๆ ว่ามีความยากง่าย คล้ายคลึง หรือแตกต่างกันอย่างไร